

Leus Jan
Gemeenteraadslid Heers
Langstraat 48
3870 Heers

Heers, 7 januari 2021.

Aan Agentschap Binnenlands Bestuur
VAC Herman Teirlinck Brussel
Havenlaan 88 bus 70

1000 Brussel

Geachte minister,

**Betreft : klacht tegen gemeenteraadsbeslissing gemeente Heers 2020 GR_00164 (punt 38) -
De aankoop en de levering van 12 e-books met wandeling**

Met dit schrijven wil ik uw aandacht vestigen op de beslissing die werd genomen door de gemeenteraad van de gemeente Heers op 14 december 2020, welke meerderheid tegen oppositie werd goedgekeurd.

Onder agendapunt 38 werd de aankoop en de levering van 12 e-books met wandeling besproken (dossiernummer 2020_GR_00164)

Het was klaarblijkelijk de bedoeling deze aankoop te gunnen en exclusief toe te wijzen aan Mevr. Houbrechts onder het mom van "het leveren van een unieke artistieke prestatie" voor een bedrag van 50.820 EUR (incl. BTW). Het bestuur paste mijn inziens de onderhandelingsprocedure zonder voorafgaandelijke bekendmaking ten onrechte toe.

Het maken van een e-book voor ieder kerkdorp (met ingesproken teksten en foto's van dit dorp) kan volgens mij onmogelijk als 'unieke artistieke prestatie' beschouwd worden. Er verschijnen met de regelmaat van de klok boeken met foto's én verhalen over dorpen en dorpsfiguren gecombineerd met activiteiten en wandelingen. Ter illustratie stuur ik u hierbij enkele 'vellen' uit de kalender die meer dan 20 jaar in onze gemeente werd uitgegeven. Daarin werd iedere maand één verhaal van een dorp of een dorpsfiguur verteld. Deze kalender werd 'belangeloos' samengesteld door twee inwoners van onze gemeente en ten voordele van de landelijke gilde in onze gemeente verkocht.

In de argumentatie van de ontwerpbeslissing wordt verder aangegeven dat de gemeente in deze e-books wenst te investeren, ik citeer : *'aangezien dit een meerwaarde is voor de gemeente en de geschiedenis en alles wat hiermee samenhangt op een mooie en respectvolle manier bewaard kan worden'*. Nochtans is al jaren een heemkundige kring in onze gemeente actief die instaat voor het in stand houden van ons immateriële patrimonium. Zij krijgen hiervoor, buiten het ter beschikking stellen van een lokaal door het gemeentebestuur, verder geen ondersteuning of vergoeding.

Dé vraag die ik mij stel is of in deze aangelegenheid er geen **openbare aanbesteding nodig** was, zodat ook andere geïnteresseerden zouden kunnen meedingen naar deze opdracht. Dit kon zowel de prijs als de kwaliteit alleen maar ten goede komen en sluit favoritisme uit.

Door het gemeentebestuur werd er **nooit een opdracht uitgeschreven of bekend gemaakt** voor het maken van e-books. In het agendapunt van de gemeenteraad kan u lezen dat het initiatief in deze uitgang van Mevr. Houbrechts en zij haar concept kwam toelichten. Het College van Burgemeester en Schepenen beslist dan, zonder een e-book gezien te hebben (*) deze 12 e-books aan te kopen. Zij kiezen er voor deze opdracht te gunnen aan Mevr. Houbrechts (Het Verdickt) door toepassing van artikel 42, §1,1°, d van de wet van 17 juni inzake overheidsopdrachten.

Naar mijn mening is dit artikel **volledig ten onrechte** toegepast.

Wat zegt artikel 42, §1,1°, d ?

Wanneer de werken, leveringen of diensten alleen door een bepaalde ondernemer kunnen worden verricht, om een van de volgende redenen :

- i) De opdracht heeft als doel het vervaardigen of verwerven van een uniek kunstwerk of het leveren van een unieke artistieke prestatie;*
- ii) Mededinging ontbreekt om technische redenen;*
- iii) Uitsluitende rechten moeten worden beschermd, met inbegrip van de intellectuele eigendomsrechten*

De in de punten ii) en iii) genoemde uitzonderingen gelden alleen als er geen redelijk alternatief of substituut bestaat en het ontbreken van mededinging niet het gevolg is van een kunstmatige beperking van de voorwaarden van de opdracht.

Dat het bestuur helemaal niet de bedoeling of intentie had om e-books aan te kopen wordt verder nogmaals onderstreept door het feit dat de uitgave niet voorzien was in het meerjarenplan én ook niet in de aanpassing van het meerjarenplan 2020-2025 dat ook op de dagorde (punt 9) stond van diezelfde gemeenteraad op 14/12/2020.

In het ontwerp van gemeenteraadsbeslissing kan u verder ook de gedetailleerde prijsopgave vinden. Daarin staat :

'Het totaal per boek komt op een bedrag van € 3.500 exclusief btw of € 4.235 inclusief 21% btw. Het totale bedrag voor de 12 kerkdorpen komt op € 3.500 x 12= € 42.000 exclusief btw of € 50.820 inclusief 21% btw. Voor dit bedrag kopen we dus eigenlijk de 12 e-books met wandeling.

Berekening per boek:

- *Research, teksten en 10 verhalen inspreken: € 1.500*
- *Opzoeken oude foto's 12 stuks en aanmaak nieuwe foto's 48 stuks: € 200*
- *Uitnodigen van oudere dorpsbewoners met koffie en gebak: € 100*
- *Volgen van cursussen om E-book samen te stellen: € 200*
- *Eindredactie: € 500*
- *Lay-out e-book/ uittekenen kaart: € 1.000'*

Enkele bemerkingen met betrekking tot deze prijsopgave :

1. Per boek voorziet de auteur een budget van 100 Eur voor koffie en gebak. Voor 12 boeken is er dus in totaal 1.200 Eur voor koffie en gebak voorzien
2. De maker zal ook cursussen gaan volgen om een E-book samen te stellen. Men gaat dus een kunstwerk kopen bij een kunstenaar...., maar de kunstenaar gaat eerst nog lessen volgen om dat kunstwerk te kunnen maken

Het bestuur handelt door het product niet te hebben gezien en door deze vage prijsopgave te accepteren niet als een goed huisvader. Wanneer er een duidelijke opdracht zou zijn die in de markt

geplaatst zou worden, zou dit niet alleen de prijs en de kwaliteit sterk verbeteren, maar ook meer garanties bieden over het af te leveren product. Het gaat hier immers over meer dan 50.000 Eur.

Met dit schrijven vraag ik u dan ook te willen onderzoeken of de onderhandelingsprocedure zonder voorafgaandelijke bekendmaking op basis van artikel 42, §1,1°,d van de wet van 17 juni inzake overheidsopdrachten in deze verkeerdelijk en onterecht werd toegepast en vraag ik als gemeenteraadslid de vernietiging van de beslissing van de gemeenteraad van 14 december 2020.

Alvast hartelijk dank om dit te bekijken,

Met vriendelijke groet,

Jan Leus
Gemeenteraadslid Heers

Bijlagen :

- 1 : Ontwerp gemeenteraadsbeslissing die welke meerderheid tegen minderheid werd goedgekeurd op de zitting van 14/12/2020
- 2,3,4 : Vellen van de vroegere dorpskalender uitgegeven door de landelijke gilden met dorpsverhalen en verhalen van dorpsfiguren

(*) Tijdens de gemeenteraadszitting heb ik aan de bevoegde schepen gevraagd of zij al een e-book van de hand van Mevr. Houbrechts gezien had. De Bevoegde schepen gaf toe dat niemand een voorbeeld te zien of te horen heeft gekregen omdat enkel het concept werd toegelicht (U kan het antwoord op mijn vraag beluisteren op de geluidsopname van de gemeenteraad van 14/12/2020 die wordt bijgehouden op het Administratief Centrum van onze gemeente)

38 2020_GR_00164 - De aankoop en de levering van 12 e-books met wandeling - Goedkeuring

Besluit Bijlagen 0 Advies & goedkeuringen 0 Financieel Info Commentaar 0

Woordelijk verslag 0

Goedgekeurd

► Orgaan: Gemeenteraad - Zitting op 14/12/2020 20:00

Publieke referentie: 20.1118.2699.9054

Samenstelling

Mevrouw Heidi Pirlotte, Voorzitter

De heer Henri Dumont, Raadslid; de heer Kristof Pirard, Burgemeester; de heer Jozef Royer, 3de Schepen; mevrouw Sonja Houbar, 1ste Schepen; mevrouw Carina Volont, schepen/voorzitter Bijzonder Comité Sociale Dienst; de heer Bart Stevens, 4de Schepen; mevrouw Anneleen Vanherck, Raadslid; de heer Julien Geuten, Raadslid; de heer Dieter Janssen, Raadslid; de heer Benny Schroyen, Raadslid; mevrouw Brigitte Machiels, Raadslid; de heer Jean-Pierre Renson, Plaatsvervangend raadslid; de heer Luc Schalembourg, Raadslid; de heer Gerald Kindermans, Raadslid; de heer Jan Leus, Raadslid; mevrouw Mieke Smolders, Raadslid; de heer Daniel Medarts, Raadslid; mevrouw Erika Princen, Raadslid; mevrouw Evi Lennertz, Raadslid
De heer Ivo Carlens, Algemeen directeur; mevrouw Wendy Cosemans, wnd. Algemeen directeur

Iedereen aanwezig, behalve

De heer Julien Geuten, Raadslid; mevrouw Brigitte Machiels, Raadslid
Mevrouw Wendy Cosemans, wnd. Algemeen directeur

Informatie bij dit besluit

Behandelend departement en dienst

Afdeling Stafdiensten - Technische Dienst

Motivatie

Aanleiding en context

Een inwoner van onze gemeente, mevrouw Danielle Houbrechts, heeft een e-book opgemaakt over het kerkdorp Opheers. Zij is dit komen voorstellen aan het College van Burgemeester en Schepenen. Het is de bedoeling een dergelijk e-book aan te maken voor ieder kerkdorp, 12 e-books in totaal dus.

Elk e-book zal op zijn eigen unieke manier het verhaal van een kerkdorp uit de gemeente Heers gaan vertellen. De gemeente wenst hierin te investeren aangezien dit een meerwaarde is voor de gemeente en de geschiedenis en alles wat hiermee samenhangt op een mooie en respectvolle manier bewaard kan worden. Dankzij deze e-books zal het verleden, het heden en de toekomst van Heers mooi met elkaar verweven worden.

Argumentatie

Daniëlle Houbrechts heeft dit concept zelf vorm gegeven. Het gemeentebestuur wenst deze unieke bijdrage aan de kennis van het patrimonium van onze gemeente aan te wenden en te gebruiken ter bevordering van het toerisme in onze gemeente waarvan ook de eigen inwoners gebruik kunnen maken.

Het gaat hier over een unieke artistieke prestatie. Hierop is volgend artikel van toepassing: artikel 42, §1, 1°, d) van de wet van 17 juni 2016 inzake overheidsopdrachten: deze opdracht zal gegund worden bij onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking omdat de leveringen omwille van een uniek kunstwerk/unistieke artistieke prestatie {OF} om technische redenen {OF} omwille van de bescherming van uitsluitende rechten, slechts aan één bepaalde opdrachtnemer (leverancier) kunnen worden gegund.

Het is de bedoeling dat er elk jaar 2 kerkdorpen uitkomen in e-bookvorm, aangevuld met ingesproken teksten en foto's; dit valt niet binnen de bevoegdheid van het College van Burgemeester en Schepenen maar binnen de bevoegdheid van de gemeenteraad verwijzend naar artikel 56 en artikel 57 van het decreet lokaal bestuur.

Juridische grond

Decreet lokaal bestuur:

Artikel 42, §1, 1°, d) van de wet van 17 juni 2016 inzake overheidsopdrachten.

Financieel

Financiële en beleidsinformatie

Het totaal per boek komt op een bedrag van € 3.500 exclusief btw of € 4.235 inclusief 21% btw. Het totale bedrag voor de 12 kerkdorpen komt op € 3.500 x 12= € 42.000 exclusief btw of € 50.820 inclusief 21% btw. Voor dit bedrag kopen we dus eigenlijk de 12 e-books met wandeling.

Berekening per boek:

- Research, teksten en 10 verhalen inspreken: € 1.500
- Opzoeken oude foto's 12 stuks en aanmaak nieuwe foto's 48 stuks: € 200
- Uitnodigen van oudere dorpsbewoners met koffie en gebak: € 100
- Volgen van cursussen om E-book samen te stellen: € 200
- Eindredactie: € 500
- Lay-out e-book/ uittekenen kaart: € 1.000

Deze uitgave zal voorzien worden in het MJP.

Er is geen visum van de financieel directeur vereist.

Besluit

Artikel 1

De opdracht "De aankoop en de levering van 12 e-books met wandeling" wordt gegund aan "Het Verdickt", Himpedelstraat 1A te 3870 Heers met het ondernemingsnummer: 0882.718.509, dit voor een totaalbedrag van € 42.000 exclusief btw of € 50.820 inclusief 21% btw.

Artikel 2

Deze uitgave zal voorzien worden in het MJP.

VECHMAAL

"Frans, de filosoof uit de Jodenstraat".- Geboren te Vechmaal op 22 oktober 1899, zoon van Hendrik Arkens ("Vechmaal 1850), handwerker, en van Marie Pinte ("Oreye 16/03/1867), dienstmeid, gehuwd te Vechmaal op 15 december 1897. Frans was gekend onder de naam "Fransuus", af te leiden uit zijn naam Franciscus. Bij het overlijden van zijn vader, 63 jaar oud, op 27 april 1913, werd moeder Marie weduwe op 46-jarige leeftijd. Jeanne, de oudere zus van Frans stierf op 16 juli 1898; zij werd slechts vijf maanden oud. Zijn jongere broer Florent, geboren op 2 juni 1903, verhuisde later naar Diegem bij Brussel, huwde en had één zoon, Henri. Frans was een zeer belezen en begaafd man, maar met een paar eigenaardige kantjes. In hun hechte broederband waren Frans en Florent perfect tweetalig. Dat hadden ze van hun moeder geleerd, die van Waalse afkomst was en gebroken dialect (plat Vechmaals met een sterk Waals accent) sprak. Zo werd zij door een tegenpartij voor de vrederechter geroepen te Tongeren omdat haar hond een varken had gebeten. Zij antwoordde de vrederechter zeer gevat als volgt: "Meneer de juus, veronderstel djee weurd een hond en ich weur een verk; en ich keum snuf-snuf aan oer koont, zui djee nie gek hap-hap?" Waarschijnlijk heeft de rechter hierop de aanklacht verticaal geklasseerd.

De enkele kinderen uit de straat kwamen regelmatig bij Marie een ruikertje van haar vele bloemen vragen of bij Frans om de oplossing van een vraagstuk. Frans vroeg niet beter dan hulp te bieden en geen vraagstuk was hem te moeilijk, want rekenen kon Frans als de beste. Dat is altijd de sterkte geweest van onze gemeenteschool, ook vele jaren later nog bij de onderwijzers Glazemakers en Dewitte. Op deze manier had Frans mensen in huis waar hij mee kon praten, en dat deed Frans zo graag.

Broer Florent heeft de derde beroepsklas (in die tijd de hoogste beroepsklas) beëindigd in 1919. 2de en 1ste wetenschappelijke werden in die tijd in h georganiseerd. Beide broers waren verstandige kerels. Frans hield van oude boeken en tijdschriften, die hij kreeg van Florent. Hij bewaarde deze met zorg en weer eens door, maar na de dood van Frans hebben de erfgenamen er vuurte mee gestookt. Wanneer Frans aan 't vertellen sloeg, was hij niet meer te stoij zijn verhalen – geschiedenis was zijn lievelingsthema – geen woord geplaatst tussen zijn woordenvloed. Frans begon met een of andere Franse koning en gir van het ene onderwerp vlot over naar een ander. Hij goochelde met data uit de geschiedenis. De meeste waren juist, maar het gebeurde wel eens dat hij e sloeg.

Mijn kinderen gingen van tijd tot tijd in de weide van Frans bij zijn schaapjes. Wanneer de watervoorraad van Frans begon te slinken en hij water moest gaan t zette hij zich bij de kinderen, gehurkt met één knie op de grond, de hand aan een stok die hij rechthield en die hem rechthield. Hij sneed dan bij de kinderen z aan en wist hen daarmee te boeien. Patrick, de oudste ging graag tot bij Frans in de weide of zelfs bij hem aan huis luisteren naar zijn verhalen. Die kindere kind uit zijn straat waren zijn vrienden en kregen vrije toegang tot zijn weide.

De vloer in zijn lemen huis uit vakwerk was van gestampte aarde. Moeder Marie sprak al vloekend over die "vielle baraque". Frans kon het ook niet verhelpen en bleef daar onverschillig bij. Zijn waterbevoorrading kwam van een natuurlijke bron aan het uiteinde van zijn goed, wel honderdvijftig meter lopen. Met een pint ging hij daar zijn emmer vullen aan een met groen bijna dichtgegroeide bron, niettegenstaande zijn overbuur hem meermaals had voorgesteld een emmer water van de waterleiding te komen halen. Frans echter was voor puur natuur, wilde niemand tot last zijn en deed maar voort. De elektriciteitsdraden passeerden voor zijn huis, maar Frans wilde geen aansluiting en, zoals in de goeie oude tijd, verlichtte hij levenslang zijn woonvertrek met een petroleumlamp (kenkey). Zeer regelmatig kon men tot diep in de nacht vanaf de straat zijn achterhoofd of de schaduw ervan waarnemen bij de kenkey, verdiept als hij was in een stuk lectuur.

Frans is ook verliefd geweest, maar die gevoelens waren niet wederkerig en berokkenden Frans veel liefdesverdriet. Als een smoorverliefde knaap kon hij de sierlijkheid van haar lichaamslijn zo mooi beschrijven en geraakte aan een gebuurvrouw, vriendin van Germaine, maar niet uitgepraat. Waar Germaine ging, was Frans in de buurt, volgde haar op, zelfs op het randje van stalking, kroop ooit in een boom om een deel van haar huis te kunnen zien of kwam bij de "krijtheiligen" - zo noemde Frans die beelden - aan de Calvarieberg haar huis bespieden om na te gaan met wie zij omgang zou kunnen hebben of om in gedachten dicht bij haar te zijn. Als een oude schuur in brand schiet, is er geen blussen aan. De "huwelijken staat" was niet aan Frans besteed en Frans is dan maar celibatair gebleven.

Wanneer de beurs slechte tijden doormaakte, waren dat ook barre momenten voor Frans, die zijn spaarcentjes zag wegsmelten. Die spaarcentjes moet hij hebben overgehouden van het bewerken van enkele roeden grond tussen het onkruid dat er welig tierde. Een latere beurscrash in de terminale fase van zijn ziekte, is zijn dood geworden, werd over hem verteld. Teruggekeerd naar de roots van zijn moeder (bij een nicht te Wouteringen), overleed Johannes Franciscus Arkens te (Wouteringen) Oreye op 13 maart 1987. Hij werd 87 jaar oud.

Bij de voorstelling van "Het Dorpsverleden van Vechmaal" op 11 november 1978 heb ik, na wat aandringen, Frans toch kunnen overtuigen om op het podium geïnterviewd te worden (zie foto).

Hij was bang zich belachelijk aan te stellen tegenover een afgeladen volle zaal. Tot zijn geruststelling hadden we samen het interview voorbereid. Frans heeft het publiek meerdere keren aangenaam verrast, wist de geboeide zaal heel wat te vertellen en aan het lachen te brengen. Voor de flink uitgedoste Frans werd het slot een daverend applaus en moest hij bekennen: een succesvol optreden tot zijn eigen grote voldoening.

Dit zijn enkele van de vele anekdotes uit het leven van een begaafd, maar eenvoudig en eerlijk man, een echte dorpsfiguur.

Met dank aan de dame die als kind Frans goed heeft gekend, maar anoniem wenste te blijven.

Arnold Dewell

AGENDA

1. **ALLERHEILIGEN.**
2. **Allerzielen.**
Heers: Gezinsbond: Sintpaleis te Alden Biesen tot 11
3. **Sint-Hubertus:** Feest van de jagers. Broodwijding.
Heers: Heemkunde: Vergadering met gastspreek.
Heers: KVLV: Ledenvergadering: "Verdriet heeft met
4. **Bovelingen-Opheers:** Veteranen: EMBO – Oplinter.
Horpmaal: Torpedo Hasselt – RC Horpmaal om 20u
5. **Bovelingen:** C.V. "De Klompenridders": Kaartavond
Heers: KSJ: Activiteit.
Vechmaal: Kon. Fanfare "De Katholieke Jeugd": 2-d Vechmaal vol muziek.
6. **Mettekoven:** KVLV: Pannenkoekenmiddag.
8. **Batsheers:** Schilder- en tekenatelier: Bijeenkomst in Heers: Mannenkookclub: les in het Administratief Ce
Vechmaal: KVLV: Spreekvergadering: "Winterkwalen en winterkruiden" om 19u
Veulen: KVLV: Pralines maken.
9. **Heers:** VIVA-SVV: Knutselles.
10. **Heers:** KVLV: Slimme huis- tuin- en keukenweetjes.
Vechmaal: KVLV: Sint-Maartenhappening.
11. **WAPENSTILSTAND 1918.**
Sint-Martinus (of zorgt sint Matte nog voor enkele m
Bovelingen: C.V. "De Klompenridders": Opening car 2011-2012 in zaal "Bij Hubbe" vanaf 10
Bovelingen: C.V. "De Mechelmennikes": Opening c (in samenwerking met C.V. "De Klompe
12. **Heers:** KSJ: Activiteit.
13. **Bovelingen:** Parochie: Sint-Martinuskermis.
13. **Vechmaal:** Parochie: Sint-Martinuskermis.
14. **Wereld Diabetesdag.**
15. **Feest van de DYNASTIE.**
Feest van de Duitse Gemeenschap.
Heers: Mannenkookclub: les in het Administratief Ce
Horpmaal: KVLV: Workshop make-up en huidverzor
Mettekoven: KVLV: Kookles: Feest om 19u30.
Vechmaal: KVLV: Crea om 19u.
17. **Horpmaal:** 3 x 20: Bestuursvergadering.
18. **Bovelingen-Opheers:** Veteranen: EMBO – Rummer
Horpmaal: Linter – RC Horpmaal om 20u.
Vechmaal: Gezinsbond: Voorstelling kalender 2012.
19. **Heers:** KSJ: Snapkesfuif XI en om 18u30 kinderfuif ii
20. **Heers:** Natuurpunt "De Herk": Dag van de natuur om
22. **Sint-Cecilia:** Patronen van zangers en muzikanten.
Batsheers: Schilder- en tekenatelier: Bijeenkomst in Heers: Mannenkookclub: les in het Administratief Ce
Vechmaal: KVLV: Spreekvergadering: "Het snelle tu
23. **Gutschoven:** KVLV: Traktaties om 19u.
Heers: Bond der gepensioneerden: Sinterklaasfeest.
Heers: KVLV: Bestuursvergadering.
Heers: VIVA-SVV: Knutselles.
Mettekoven: KVLV: Speculaasverkoop door het bes
Veulen: KVLV: Creatieve les: Maken van cadeaudoc
24. **Heers:** Bond der gepensioneerden: Kaarten & kiener
25. **Bovelingen-Opheers:** Veteranen: EMBO – Velm.
Horpmaal: 3 x 20: Jaarlijks feest voor ieder dorpsge
Horpmaal: Membrugge – RC Horpmaal om 20u.
Mettekoven: KVLV: Bestuursvergadering.
26. **Sint-Jan Berchmans:** Patroon van de Vlaamse jeug
Bovelingen: C.V. "De Klompenridders":
"Prinsenbal" in A.C. De Bammerd vana
26. **Heers:** Gezinsbond: Cocktails maken (Jeugdhuis He
Heers: KSJ: Activiteit.
27. **Heers:** Club 65: Winterwandeling in Heers.
Klein-Gelmen: Dorpsraad: Sinterklaasfeest.
Vechmaal: Gezinsbond: Sinterklaasfeest.
29. **Heers:** Mannenkookclub: les in het Administratief Ce
Mettekoven: KVLV: Kookles: Winters en warm om 1
Vechmaal: KVLV: Crea om 19u.
30. **Heers:** VIVA-SVV: Kookles.

NOVEMBER 2011

Maandag	Dinsdag	Woensd.	Dond.	Vrijdag	Zaterdag	Zondag
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27

HEKS

In de Molenstraat 42 (*what is in a name*) te Heks bevindt zich een unieke combinatie van een **graanwatermolen** en een **pompwatermolen**. De eerste werd in de dertiende eeuw opgericht door de Cisterciënzers van de abdij van Villers. Deze abdij ontving in 1174 van gravin Agnes van Loon haar domein in Heks. In 1282 wordt vermeld dat de abdij Monnikenhof bouwde, bomen plantte op de gemeenteweide en de Herkebeek afleidde naar een molen. De oude kern van dit gebouw, een woon- en een molenhuis, vlak naast de Herkebeek, dateren van de 17de eeuw B (tweede helft) of van de 18de eeuw A (eerste helft). Zij zijn vermeld op de Ferrariskaart (1771-1777) en in de Atlas der Buurtwegen (1844).

Het fraaie bakstenen gebouw bezit venster- en deuroplijstingen in natuursteen (*zie foto*). In het molenhuis bezit de graanmolen nog zijn metalen bovenslagrad en zijn binnenwerk met twee steenkoppels, één koppel stenen voor het malen van broodgraan dat uit stukken natuursteen bestaat, tegen elkaar aansluiten met opvulling van cement en samen gehouden worden door een band en het tweede voor voedergranen voor dieren bestaande uit kunststof of beton. Alleen de bovenste steen van elk koppel beweegt. De stenen voor de bloemmolen werden geleverd door een firma uit Stavelot. Het metalen bovenslagrad is een spakenwiel van wel 4 m diameter met metalen schoepen. Op het metalen bovenslagrad viel het water op het wiel en dreef het wiel langs boven aan.

Het water van de molenbeek bereikt het bovenslagrad, nu opgesteld in een klein gebouwtje, langs een open goot via een normale industriële 8"-afsluiter. Over de watergoot staat nog een klein gesloten gebouwtje, waarin een onderslagrad met een diameter van ongeveer 2 m in de aanvoergoot draait. Het kleine schoepenwiel, eveneens een spakenwiel met schoepen, gedragen enerzijds door de muur van het kleine gebouw eromheen en anderzijds door een stalen constructie, is veel lichter dan het grote. Het bevindt zich enkele meter in het toevoerkanaal opwaarts vóór het grote. Op de wateras van het kleine wiel staat een excentriek die via een stang de zuiger van een waterpomp aandrijft. Deze moest voldoende druk geven om een afstand van 300 m en een hoogteverschil van minimum 50 m te overwinnen naar een watervergaarbak van het kasteel van Heks. Opdat de graanmolen toch over voldoende kracht zou beschikken, kon de molenaar een sectie van het onderslagrad demonteren en kon het water ongehinderd naar de molen stromen. De mechanismen van zowel de graanmolen als van de pompmolen zijn nog aanwezig.

Deze pomp dateert van na 1884, toen de graanmolen werd ingeschreven als landgebouw. De pomp is van vóór 1944 niet meer in werking. Nadien deed een storkpomp dit werk en thans waterleiding de watervoorziening voor het kasteel eenvoudiger opgelost.

De molenaar moest de stenen kunnen scherpen. Dit is één of tweemaal per jaar het opnieuw uitkappen van de gleuven in beide stenen van elk koppel met een staalijzeren beitel, wa genomen te worden de handen met lederen handschoenen en de ogen met een bril te beschermen tegen de stukjes metaal die van de beitel wegvliegen. De toevoer van graan op de maa met een klein handbediend tandwiel op ooghoogte.

Ongeveer 200 m vóór de molen richting Vechmaal stond de tap, een constructie met een schuif. Wou de molenaar malen, dan moest hij de schuif in het water van de beek laten zakken om en te doen stijgen. Stond het water hoog genoeg in de tap, dan vloeide het over in de aanvoergeul van de molen. Bij voldoende water in de aanvoergeul, draaide de molenaar de schuifdeur v het water stroomde het bovenslagrad op en het malen kon beginnen.

Door de overheid was destijds in de molen een ijkpunt voorzien, dat bepaalde hoe hoog het water in de aanvoergeul mocht staan. Was het ijkpunt te hoog, dan had het hoger gelegen Vechr water trok niet meer af en bleef in de weilanden en beemden van Vechmaal staan. In de oude archieven zijn processen over het ijkpunt tussen molenaar en de gemeente Vechmaal terug

De aanvoergeul van ±200 m lang had bij het begin de breedte van de beek en op het einde, tegen de molen aan, een 10-tal meter. Om te beletten dat de molen bij plotse dooi of bij felle reg koer is bij vergetelheid éénmaal onder water gelopen), was een zinkput voorzien in het binnenhof van de molen met buis die het overtollige water langs die buis in de beemden van Heks vloeiën. De aanvoergeul is in de tijd van een veertigtal jaren éénmaal door de boeren van Heks en Vechmaal gekuist. Zwaar handwerk. Hierbij werd het slib dat van de akkers loskwam en de schup uitgegraven, op de zijberm geworpen, droogde er op en werd dan door Dominique met zijn twee paarden en een grote slee van de bermen verwijderd en verder verdeeld over de Op 13 juli 2005 werd de korenmolen beschermd als monument en de omgeving als dorpsgezicht. Met een volledige restauratie als doel is een uitbreiding van de bescherming voor de pompr Kadastrale gegevens vermelden molenaar Lodewijk Lowet als eigenaar van de molen (50 m²) in 1844 (beginperiode van het Belgisch kadaster), de weduwe en de kinderen in 1845, door de Gillis, zoon van Lodewijk, door erfenis de consorts in 1860 en door deling molenaar Lodewijk Lowet-Dupont die het goed van 7a80ca na samenvoeging in 1884 verwierf en het verkocht Marchant d'Ansembourg Gustave Frederic Hubertus Marie, burgemeester van Heks, waarna in 1888 huis en molen opnieuw gesplitst werden. Daarna werd graaf Alfred d'Ansembourg, voorgaande eigenaar, door schenking in 1904 eigenaar van de molen. Langs gravin Ghislaine de Bousies, weduwe van graaf Alfred d'Ansembourg (†1944), is het goed overgegaan op g Als huurders kunnen we vermelden: Pascal Bouveroux in 1898, molenaar Dominique Benats van vóór W.O.I tot 1944, zijn zoon molenaar Gustaaf Benats van 1944 tot 1961 en sinds 196 Balde.vijns nog enkele jaren uitsluitend voor eigen gebruik gemalen, en daarna alleen het woonhuis betrokken. Hij (84 j. in 2010) onderhoudt en verzorgt ook goed de omgeving van c Dominique reed Hendrik Dedrij (vader van Joseph) met de molderskar uit om de klanten te Heks en in Vechmaal te bedienen, functie die bij molenaar Gustaaf gedurende een twaalfal ja door Hubert Pirlot (vader van Isidore) uit Vechmaal.

Door middel van kammen of tanden kan een tandwiel een ander tandwiel aandrijven. Kammen zijn tanden in hout van een speciaal harde soort, zoals jeneverhout (jaantehout) of lijs domestica, vooral in Zuid-Europa)(taai hout dat soepel is en goed tegen wrijving kan). Dit hout is in onze streek alleen in de bossen van het kasteel te vinden. Het kasteel stelde bij een her: ter beschikking en de tanden werden vervaardigd door de schrijnwerkers Joseph en zoon Louis Vanbrabant te Vechmaal. Later werd ook appelhout gebruikt.

De houtsoorten van twee wielen moesten verschillend zijn, bij voorbeeld azijnhout en palmhout om slijtage tegen te gaan. In de molen van Heks is een combinatie van ijzer en hout gebruikt te gaan moet ook het aantal tanden van één van de wielen een priemgetal zijn. (alleen deelbaar door één en zichzelf). Bij het voorbeeld van wiel A met 59 (priemgetal) tanden en wiel B dezelfde tanden opnieuw met elkaar in aanraking na 59 x 36 of 2124 omwentelingen. Zo komen niet voortdurend dezelfde tanden tegenover elkaar, hetgeen de slijt verdeelt over alle tan

De houten tanden van de wielen zijn apart gemonteerd, staan los van elkaar en zijn aldus bij tandbreuk snel vervangen. De tandbreuken kwamen het meeste voor bij het eerste tandwiel, ook met houten tanden, in een voortdurend vochtige omgeving. Dit tandwiel staat vast gemonteerd op de boom (werkelijk de stam van een volledige eik) die de molen binnenk om t en aangedreven wordt door het grote schoepenrad. De as van het schoepenrad rust op twee kussens: een bronzen binnen en een in steen buiten, goed van olie voorzien. Dominique smeerde het stenen kussen met een stuk spek. De winterkoude speelde de molenaar omwille van de vorst wel eens parten met het rad. Houten kammen of tanden worden enkele malen per jaar behandeld met bijenwas of met potloodpoeder vermengd met olie, hetgeen het schuiven van de glad geworden tanden bevordert en de slijt vermindert. Dit is het wassen der tanden.

Door Dominique werd een dieselmotor van Moës te Borgworm geplaatst om bij drukke ogenblikken van veel vraag tot malen het maaltme te kunnen opdrijven en zo de klanten te Heks en te Vechmaal toch te kunnen voldoen. In W.O.I werd met de molen door de Duitsers elektriciteit opgewekt voor hun eigen troepen en voor het kasteel van Heks. Achteraf zou hiermee ook het ganse dorp van elektriciteit voorzien zijn geworden.

Bij gelegenheid van de openmonumentendag van 12 september 2010 werd deze molen (gratis inkom) voor het groot publiek opengesteld.

Met dank aan Gustaaf Benats (85 j. in 2010) voor de informatie, het bezoek samen ter plaatse en de bespreking over de inhoud van dit artikel. Dank ook aan Vital Martens voor het bezorgen van kadastrale gegevens.

Jos Valley / Arnold Dewelf

AGENDA

- 2. **Horpmaal:** Zangkoor: Gezongen misv
- 4. **Mettekoven:** KVLV: Madammekesklet samenkomst aan de ker
- 10. **Heers:** KSJ "Habiba": van 10 aug. tot 20 aug. kamp i
- 13. **Feest van de linkshandigen.**
Heers: Fotoclub "Heers vzw": Vergadering te Mechelen-Bov
- 14. **Vechmaal:** Gezinsbond: Culinaire wa
Veulen: Dorpsraad "d'Hollanders Veul Veulen Swingt.
- 15. **O.-L.-VROUW-TENHEMELOPNEMIN**
Horpmaal: Zangkoor: O.L.V. Tenheme gezongen misviering, 10u
Veulen: Parochie: Kermis.
- 16. **Horpmaal:** Zangkoor: Gezongen misviering, 10u
- 18. **Einde van de hondsdagen.**
- 23. **Heers:** WTC "De Zwaluw": 6de Lange rit naar Mechelen, l
- 26. **Heers:** KVLV: Praatcafe in de sportha
- 28. **Vechmaal:** Bsharp: Openluchtconcert
- 30. **Heers:** Gezinsbond: Gezinsdag te Tor
Horpmaal: Zangkoor: Gezongen misv

Gepland

Heers: Speelpleinwerking "Loeka Toek
Mediën Tijdens de grote vakantie

AUGUSTUS 2015

Maandag	Dinsdag	Woensd.	Dond.	Vrijdag	Zaterdag	Zondag
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

METTEKOVEN

Nu we de tijd naderen dat **WO I** een eeuw geleden uitbrak, gaan we de belevenissen van een drietal parochies, één per jaar, aanhalen volg van de respectieve pastoors van die parochies. Elke parochie kende haar eigenheden.

Hierbij een samengevat verslag van de brief die pastoor Joseph Buntens (*Paal 1876-†Kortenbos 1939) aan zijn bisschop te Luik stuurde al voorgestelde vragenlijst van het bisdom.

Vijf jongelingen, waarvan twee vrijwilligers, namen deel aan de oorlog. Geen enkele sneuvelde. Wat betreft de geboorten en overlijdens, is er verandering.

Op 11 november 1915 kwamen er 53 vluchtelingen uit Vladslo (bij Diksmuide) aan, die hier verbleven tot 12 maart 1919. Zij werden zeer goed bijgestaan. Ze waren over 't algemeen zeer godsdienstig en velen woonden in de week de H. Mis bij.

Onder het voorzitterschap van de pastoor werd het "Werk van den Akker" ten hunne voordeel opgericht, waardoor elk huisgezin één are bouwgrond kreeg per hoofd. Zo konden deze arme vluchtelingen zich ruimschoots voorzien van aardappelen, groenten en zelfs tabak. Ze hebben hun tijd niet in ledigheid doorgebracht, maar allen bij de landbouwers van het dorp het werk helpen verrichten.

Toen de "griep" uitbrak, werden al de vluchtelingen er door aangetast. Twee zijn er aan gestorven. De bevolking van Mettekoven toonde zich dan zeer grootmoedig tegenover de vluchtelingen en voorzag de zieken bijzonder van melk, wat er op vele plaatsen niet te verkrijgen was. De schoolsoep werd ingericht tot een tijdje na de wapenstilstand. De vluchtelingen genoten van dit werk op gelijke voet als de noodlijdende parochianen.

Op 29 oktober 1918 kwamen er nog 235 Franse vluchtelingen toe uit Douai, Valenciennes, Cambrai en Pommeroeul. Zij werden even goed onthaald als onze Vlaamse broeders. Ze verbleven hier drie weken, maar vijftig ervan tot 1 januari 1919. Zeventien van de 235 woonden de goddelijke diensten bij.

Kwam dan de wapenstilstand. Op zekere dag kwamen in ons dorpje met nauwelijks veertig huisgezinnen en 53+235 vluchtelingen, 600 terugtrekkende Duitse soldaten binnengestormd met 800 paarden. In de grootste boerderijen werd het vee uit de stallen gedreven de nacht in, in de regen en de koude buiten in de weiden. De soldaten roofden hooi en stro. Niettegenstaande de vraag, de smeekbede aan de bevelhebber, liet deze maar begaan met het antwoord : "die Regierung sal al betsalen".

Naar het verslag door pastoor J. (zo ondertekende hij zijn brief) op 12 juni 1919.

AGENDA

- 1. **Heers:** Parochie: Kermis.
- Klein-Gelmen:** Parochie: St-Jankerm
- Vechmaal:** Parochie: Kermis.
- 2. **Heers:** Boogschutters "Sint-Sebastiaa Kermischiëting.
- 3. **Mettekoven:** KVLV: Madammekesklet: samenkomst aan de kerk om 19u3
- 7. **Heers:** KSJ: Afsluiting werkjaar 2010-
- 8. **Heers:** WTC "De Zwaluw":
5de Lange rit: Heers-Voeren-Heers
- Horpmaal:** DC "Café het hoekje": Eet
- 11. **FEEST VAN DE VLAAMSE GEMEEN**
- 14. **Heers:** Gezinsbond: Wandelrally.
- 15. **Bovelingen:** W.C. "De Vrije Jongens":
Wielervedstrijd aspiranten en mini
- Gutschoven:** Parochie: Kermis.
- 21. **NATIONALE FEESTDAG.**
Vechmaal: Chiro "Harlekijn":
Bivak te Buizingen tot 31 juli.
- 25. **Sint-Kristoffel:** Beschermers van de a
- 26. **Heers:** Bond der gepensioneerden:
Kaart- en kiennamiddag om 12u30
- 29. **Bovelingen:** Parochie: Sint-Annakern
Heers: WTC "De Zwaluw":
6de Lange rit: Heers-Oud Heverlee-
- 30. **Klein-Gelmen:** OKRA: Hobbygroep:
Wenskaarten maken van 13u tot 1
- 31. **Heers:** KSJ: Kamp in Halen tot 9 augt

GEPLAND:

- Bovelingen:** Kon. Harmonie "Eendrac Openluchtconcert.
- Heers:** Heemkunde Groot-Heers: Gep
- Heers:** Speelpleinwerking "Loeka Toe
Elke dinsdag en donderdag tijdens

JULI							2012						
Maandag	Dinsdag	Woensd.	Dond.	Vrijdag	Zaterdag	Zondag							
						1							
2	3	4	5	6	7	8							
9	10	11	12	13	14	15							
16	17	18	19	20	21	22							
23	24	25	26	27	28	29							